

NVE

Begrunnelse for vedtak

Nedlegging av dam Veltmanåa på Raufoss

Vestre Toten kommune i Innlandet fylke

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

Tiltakshaver

Vestre Toten kommune

Referanse

202404975-10

Dato

20.01.2026

Ansvarlig

Silje Aakre Solheim

Saksbehandler

Marianne Ask

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett:

www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

NVENorges vassdrags-
og energidirektorat

Innhold

Søknad	3
Høring	7
NVEs vurdering	8
NVEs oppsummering	13
NVEs konklusjon	14
Konsesjonsvilkår for nedlegging av dam Veltmanåa	14
Forholdet til plan- og bygningsloven	17

Sammendrag

NVE gir tillatelse til nedlegging av dam Veltmanåa

Vestre Toten kommune søker om å fjerne dam Veltmanåa. Dammen ble bygget i 1955 med funksjon som reserveslukkevann for Raufoss ammunisjonsfabrikker, men eies i dag av kommunen. Demningen tilfredsstiller ikke dagens krav i damsikkerhetsforskriften og må rehabiliteres om den skal bli stående. Dammen har ingen funksjon for eier, og kommunen søker NVE om tillatelse til å fjerne anlegget.

Søknaden ble sendt ut på bred offentlig høring, og ingen har meldt interesse for å overta ansvaret. I dag står damanlegget som et vandringshinder for fisk i Veltmanåa, og fjerning av anlegget vil åpne for betraktelig lenger gytestrekning for ørret. Det er også elvemusling nedstrøms anlegget. I løpet av 70 år har det utviklet seg et rikt dyre- og planteliv i og ved dammen, hvor bever, amfibier, ender og en rekke fugler har tilholdssted. Dam Veltmanåa og området rundt er i tillegg et attraktivt landskapselement og rekreasjonsområde for lokalbefolkningen, som nyttes til lek, bading, skøyting på isen, i undervisning, og det er etablert turstier langs dammen.

Hva mener høringspartene om tiltaket?

Innlandet fylkeskommune og Statsforvalteren i Innlandet mener at dammen i dag utgjør en vesentlig påvirkning på ferskvannsøkologien i vassdraget, og at det vil være positivt for vassdragsmiljøet om damanlegget fjernes. De påpeker at det er svært viktig at istandsettelsen av bekken utføres på en god måte, og at stedegen vegetasjon nyttes. Beboere i området er særlig opptatt av at området ivaretas som det rekreasjonsområdet det har utviklet seg til å bli, men ønsker helst at kommunen rehabiliterer demningen.

Hvorfor gir NVE tillatelse?

Det står i § 41 i vannressursloven at det skal gis tillatelse til nedlegging dersom det ikke er særlige grunner som taler imot. Lovens krav til særlige grunner er ikke oppfylt. NVE vurderer at fjerning av dammen er positivt for naturmiljøet, såfremt området istandsettes på riktig måte. Avbøtende tiltak skal bidra til å bevare økosystemet og området for rekreasjon. NVE gir Vestre Toten kommune

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

tillatelse etter vannressursloven § 8 med henvisning til § 41 til å legge ned dam Veltmanåa.
Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

NVE minner om at andre fremdeles har mulighet til å overta ansvaret for rehabilitering, drift og vedlikehold av damanlegget.

NVENorges vassdrags-
og energidirektorat

Søknad

Den 28.02.2024 søkte Vestre Toten kommune om konsesjon til å legge ned dam Veltmanåa på Raufoss.

«Vestre Toten Kommune ønsker å legge ned Veltmanåadam (også omtalt som Tolleruddammen) i Veltmanåa elva/vatnet i Vestre Toten kommune i Innlandet fylke, og søker om følgende tillatelser:

I Etter vannressursloven, jf. §§ 8 og 41, om tillatelse til:

- å legge ned Veltmanåadam (Dersom det ikke oppnås enighet)

II Etter oreigningslova jf. § 2, nr. 54:

- Om samtykke til ekspropriasjon av manglende rettigheter dersom det ikke oppnås minnelig avtale mellom søker og rettighetshavere»

Hoveddata

Hoveddata for eksisterende dam er gjengitt i tabellen under:

TILSIG

Nedbørfelt	km ²	14,72
Spesifikk avrenning	l/(s · km ²)	16,48
Middelvannføring	l/s	242,6

MAGASIN

Magasinvolument	m ³	3000-5000
HRV	moh.	331,9
Normalvannstand	moh.	ca. 331,6

DAMANLEGGET

Damlengde	m	45
Damhøyde	m	4,5
Overløpslengde	m	17

Bakgrunn for søknad

Vestre Toten kommune er eier av magasinet, damkonstruksjonen og området rundt. Dammen tilfredsstiller ikke dagens krav i damsikkerhetsforskriften og krever oppgradering om den skal bli stående. Siden anlegget ikke har en funksjon for eier, ønsker de å fjerne dammen.

Beskrivelse av området

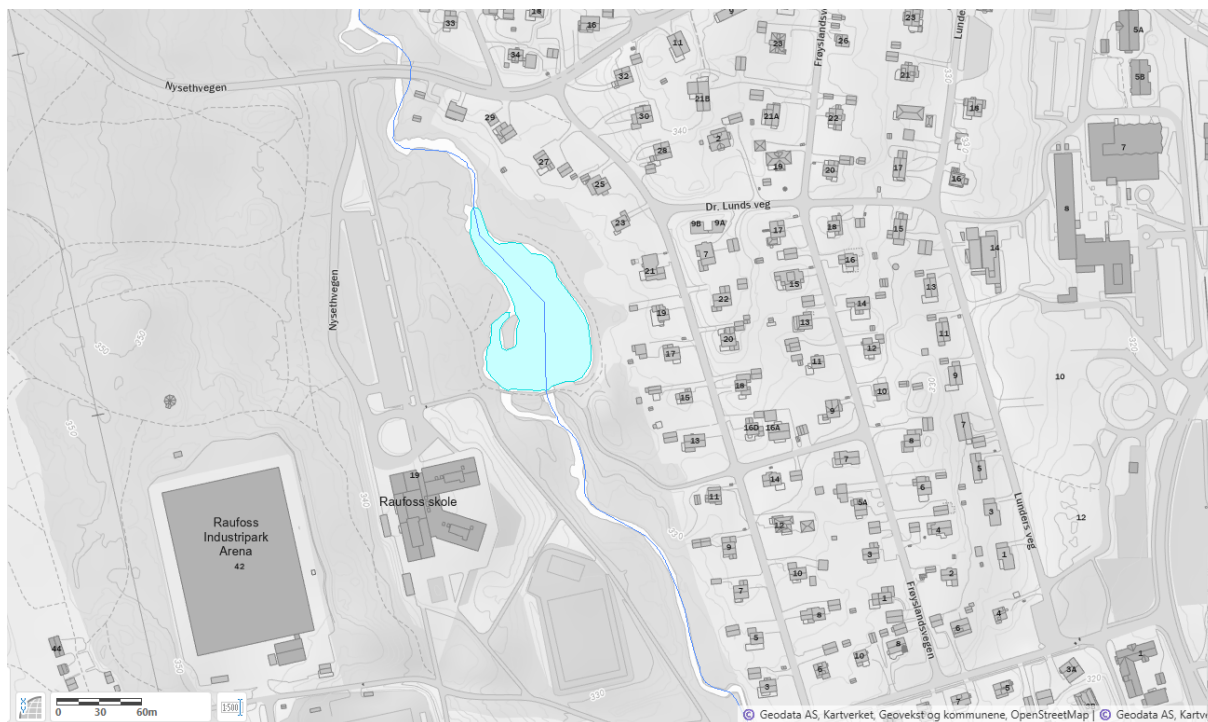
Veltmanåa damanlegg ligger nordvest for Raufoss sentrum og har utspring fra Veltmantjernet og skogsområdene i sørvest og vest for Raufoss. Veltmanåa renner gjennom testskytefeltet til NAMMO

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

og et skytefelt med rifle- og leirduebane på vei ned til dammen. Rundt magasinet er det blandet med løvtrær og grantrær i kantsonen i sør, vest og nord, og i øst er det gressplen og tilrettelagt for rekreasjon med blant annet flytebrygge, badehus og tursti. Etter etablering av demningen er det bygget ny barneskole, idrettshall, idrettsområder og parkering vest og sør for dammen. På østsiden er det villabebyggelse etablert fra 50-tallet.

Figur 1 Kart over dam Veltmanå og nærområde.

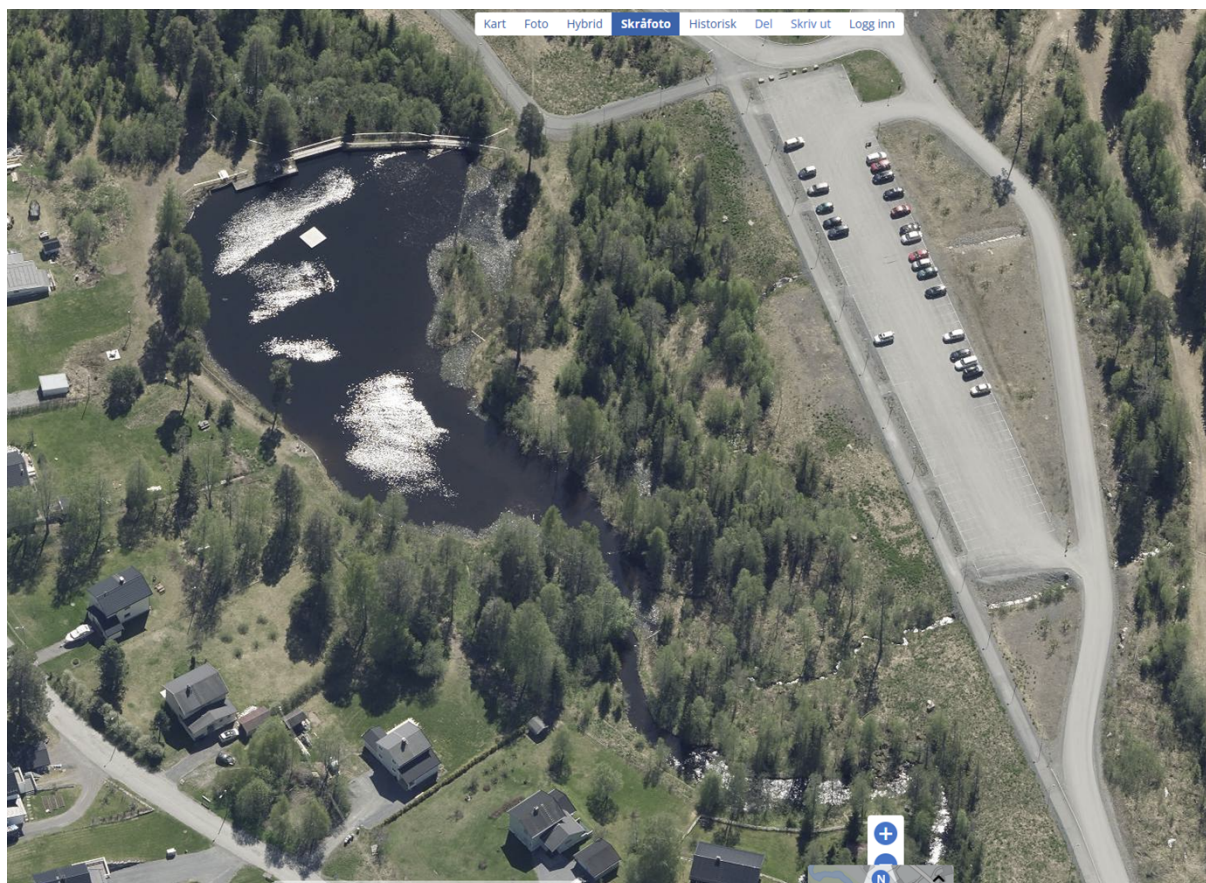
Teknisk plan

Damkonstruksjonen ble oppført i 1955 og er en løsmassedam med en oppstrøms tetning av betong. Sentralt i dammen er det etablert et flomløp i betong på fjell, og på dammens høyre side ligger et reserveoverløp i betong, som også er forankret mot fjell. Det er anlagt gangbru over overløpskonstruksjonene. Se foto i figur 2.

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

Figur 2 Skråfoto fra 2025 sett fra nord mot sør hentet fra 1881.

Vestre Toten kommune ønsker å fjerne hele anlegget og tilbakeføre området til forholdene slik de var før anlegget ble bygget. Det vil bli utarbeidet en plan for nedtapping, fjerning av sedimenter og rivearbeid dersom søknaden blir godkjent.

Arealbruk

Det er i dag en gammel vei som går inn til damanlegget fra Veltmanåvegen i sørøst. Det påberegnes at veien må forsterkes for å komme til med maskiner, men den skal tilbakeføres til tursti etter anleggsperioden. Det er ellers tilgang til damanlegget fra Raufoss skole, og de aktuelle veiene er eid av kommunen.

Kommunen sier at det kan bli aktuelt med mellomlagring av masser enten ved siden av magasinet eller i magasinet når det er tømt, men planlegger å frakte masser til Horisont miljøpark i Hunndalen og /eller Veidekke pukkverk i Åndalen. Detaljert bruk og deponering av masser vil bli fastsatt etter prøvetakinger så snart vannstanden er på et nivå som tillater dette. Dammen har eksistert i 70 år, og siden elven renner gjennom skytefelt og våpentestområder, er det mulig at bunnsedimentene er forurenset. Dersom massene blir godkjent til etterbruk eller må deponeres, skriver tiltakshaver at det er et stort område ved magasinet som kan benyttes til mellomlagring av masser, og at masser eventuelt kan mellomlagres i det nedtappede magasinet slik at området rundt i minst mulig grad berøres.

NVENorges vassdrags-
og energidirektorat

Inngrep	Midlertidig arealbehov (daa)	Permanent arealbehov (daa)	Merknader
I og rundt magasin	15,3	1,6	

Forholdet til offentlige planer

Dagens damanlegg og magasin er omfattet av «Reguleringsplan for Raufosskogen øst», og i planen er det lagt opp til at dammens vestside (FL1) bevares inngrepsfritt, og at dammens østside (FL2) kan tilrettelegges noe mer med stier og mulighet for plenareal.

Figur 3 Kartutsnitt fra «Reguleringsplan for Raufoss øst», godkjent 20.03.2014, planid: 0529113.

I kommunens arealdel (2012-2023) er dam Veltmanåa og området rundt avsatt til LNFR. De omkringliggende områder er avsatt som offentlig eller privat tjenesteyting, friområde og boligbebyggelse.

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

Høring

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut på NVEs nettsider. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse.

NVE har fått inn høringsuttalelser fra Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet samt en samlet uttalelse fra beboere i nærområdet. Et sammendrag av disse er presentert nedenfor, men er tilgjengelig i sin helhet via offentlig postjournal.

Statsforvalteren i Innlandet uttalte i brev **31.01.2025** at de er positive til at damanlegget fjernes, forutsatt at terrenget settes tilbake i mest mulig naturlig tilstand og revegeteres. De påpeker at det er svært viktig at bunnslammet undersøkes slik at det kan vurderes om tiltaket krever behandling etter forurensningsloven, og understreker at det ikke må forekomme forhøyede verdier av stoffer nedover i vassdraget. Av hensyn til elvemusling, rogn og fiskeyngel, mener Statsforvalteren videre at kommunen må vurdere avbøtende tiltak for å forhindre tilslamming av elvebunnen nedstrøms.

Fylkeskommunen i Innlandet uttalte i brev **10.02.2025** at ut ifra et vassdragsperspektiv, er det positivt at dammen fjernes. Dette vil åpne for betraktelig lenger gytestrekning for ørret. Fylkeskommunen mener dammen utgjør en vesentlig påvirkning på Veltmanåa og ferskvannsøkologien i vassdraget, men at artssammensetningen vil kunne gjenopprettes over tid dersom anlegget fjernes. De legger vekt på at det er viktig at nedleggelsen gjennomføres på riktig måte, slik at en unngår negativ påvirkning i vassdraget. Tømming av dammen må legges til perioden 15. juni – 15. september, av hensyn til fisk, og den må skje sakte nok. Med tanke på gytegroper og fiskerogn gjemt i grus nedstrøms, er det viktig å unngå unødvendig tilslamming

På vegne av **beboere i nærområdet**, sendte Maarten Beck og Lars Harald Nilsen brev **27.01.2025**. Beboere i nærområdet mener kommunen har underkommunisert hvor viktig dammen er for lokalmiljøet, og ønsker å formidle verdien av dam Veltmanåa, eller badedammen, har som rekreasjonsområde. Dette er den eneste badeplassen i nærområdet som er tilgjengelig til fots for befolkningen. De opplyser om at dammen benyttes til badeplass og svømmeopplæring, og det er tilrettelagt med badehus til omkledding, stupetårn og inngjerdet gruntvannsområde for de minste. Dammen og området rundt har et rikt fugle- og dyreliv, og barneskolen nytter området både i undervisningssammenheng og til ulike aktiviteter. Dammen er også populær skøyteis vinterstid. De formidler videre at området i og rundt dammen har rik flora og fauna, at en rekke andearter hekker og bruker dammen som oppvekstområde, og at bever har etablert hytte ved innløpet. Beboerne uttrykker at de mener kommunen bagatelliserer ulempene for befolkningen med å si at verdien vil *reduseres* for de som ønsker å bade, mens realiteten er at badedammen forsvinner.

Tilleggsopplysninger

Høringsuttalelsene ble oversendt til Vestre Toten kommune, som svarte i brev den **24.02.2025**. Kommunen kommenterer i utgangspunktet på uttalelsen fra beboere i nærområdet, og skriver blant annet at de fremdeles mener området vil bli en grønn lunge, og at tredjeparts sikkerhet er veldig viktig. De påpeker at ingen har meldt seg til å overta anlegget, og støtter seg på at Statsforvalteren og fylkeskommunen er positive til fjerning av dammen. De viser videre til poengene fra fylkeskommunen om at dammen i dag utgjør en vesentlig påvirkning i vassdraget, men at artssammensetningen i vassdraget kan gjenopprettes med tiden.

NVENorges vassdrags-
og energidirektorat

Uttalelsene i sin helhet og er tilgjengelig gjennom offentlig postjournal under dokumentnumrene oppgitt i tabellen under.

Høringspart	Dokumentnummer
Vestre Toten kommune	202404975-9 (kommentarer til høringsuttalelsene)
Innlandet fylkeskommune	202404975-7
Statsforvalteren i Innlandet	202404975-6
Beboere i nærområdet	202404975-5

NVEs vurdering

Dam Veltmanåa ble bygget i 1955 og fungerte som reserveslukkevann til Raufoss ammunisjonsfabrikker. I dag er Vestre Toten kommune eier av damanlegget og området rundt. Dam Veltmanåa er klassifisert i konsekvensklasse 1 ved brudd. Dammen tilfredsstiller ikke dagens krav i damsikkerhetsforskriften og det må gjennomføres forsterkningstiltak for å ivareta dette. Siden dammen ikke har en funksjon for eier, ønsker ikke Vestre Toten kommune å rehabilitere anlegget.

Lovhjemler, saksbehandling og prosess for overtakelse

I NVEs behandling av saken har vi vurdert konsekvensene en nedlegging av dam Veltmanåa kan ha for allmenne interesser tilknyttet vassdraget. Saken ble sendt på en bred høring.

I forbindelse med søknaden har vi ikke behandlet en evt. ekspropriasjon. Hvis dette er nødvendig må søknad om ekspropriasjon behandles senere med beskrivelse av hva som skal eksproprieres.

Vannressursloven § 41

Vi har behandlet søknaden etter § 41 i vannressursloven, som gir adgang til å legge ned vassdragsanlegg. I henhold til § 41 i vannressursloven skal en søknad om nedlegging innvilges om ikke særlige grunner taler imot. Dette gir i de fleste tilfeller eier rett til å legge ned vassdragsanlegg som eier ikke lenger ønsker å vedlikeholde. I forarbeidene til vannressursloven står det hva som regnes som særlige grunner etter § 41:

«I praksis vil det ikke være aktuelt å nekte konsesjon til nedlegging i andre sammenhenger enn i forbindelse med overføring av anlegget etter § 42, eller hvis anlegget blir fredet etter kulturminneloven, eventuelt som en del av et biotopvern etablert etter naturvernloven.»

Vannressursloven § 42

NVE har etter § 42 i vannressursloven mulighet til å overføre et vassdragsanlegg til noen som ønsker det opprettholdt. Dette ble kommunisert gjennom den offentlige høringen, og det er ingen som har meldt interesse for å ta over anlegget.

NVE vurderer at det planlagte tiltaket er nødvendig for at tiltakshaver kan innfri sine plikter etter bestemmelser i vannressursloven og damsikkerhetsforskriften. Det kan medføre ulemper for allmenne interesser. Gjennom konsesjonsbehandling av nedlegging av vassdragsanlegg kan NVE sette vilkår til hvordan nedleggingen skal gjennomføres for å avbøte dette.

NVENorges vassdrags-
og energidirektorat

Hydrologi

Nedbørfeltet til dam Veltmanåa er på 14,7 km² og elven har en middelvannføring på ca. 243 l/s. Nedleggingen vil ikke endre vannføringen i nevneverdig grad, men vannspeilet vil forsvinne og dagens magasin vil fremstå som en elv.

NVE mener at etablering av terskler og kulper, som planlagt, vil bidra til å opprettholde noe vannspeil. Det vil i tillegg øke bekkens kapasitet til å håndtere nedbør og vil bidra til en god dynamikk i vassdraget.

Naturmangfold

Det er ikke utarbeidet rapport om biologisk mangfold i forbindelse med denne søknaden.

Naturtyper

Søk i Naturbase 22.10.2025 viser den viktige naturtypen engpregete erstatningsbiotoper (B-verdi), som er plener anlagt med blant annet masser fra beitemark på 1950-tallet. Arealene med beitemarkssopp og slåtteeeng er artsrike og ligger på østsiden av badedammen og strekker seg opp mellom boligbebyggelsen.

Naturtypen ligger utenfor arealet som påvirkes av anleggsmaskiner i rivingsfasen, og vil ikke påvirkes negativt i nevneverdig grad. Rundt dammen er det ellers blandingsskog med løvtrær og nåletrær. Naturbase viser ingen registreringer av de truede tresortene ask og alm, men dette betyr ikke at de ikke er til stede, men heller at området ikke er kartlagt. Tiltakshaver opplyser om at veien fra sørøst og inn til demningen skal forsterkes til å tåle belastning av maskiner, og NVE anbefaler at trær nær anleggstraséen sjekkes før arbeidene starter, slik at eventuell skade på ask og alm kan unngås. Dette gjelder også for områder som vurderes til mellomlagring av masser.

Arter

Søk i Artskart 22.10.2025 viser ingen registreringer i nærheten, så området er trolig ikke kartlagt. Statsforvalteren opplyser om at elvemusling (VU) er registrert fra utløpet av Veltmanådammen, og at Hunnselva nedstrøms inngår i det nasjonale overvåkningsprogrammet for elvemusling. Veltmanåa er gytestrekning for ørret (LC) opp til demningen, men finnes også oppstrøms demningen, og det er storørret i Hunnselva. Ørret er vertsfisk for elvemuslingen. Slik demningen står i dag fungerer den som et vandringshinder for fisk.

Beboere i nærområdet beskriver et rikt fugle- og dyreliv i og omkring dammen, og nevner blant annet at bever har hytte ved innløpet, og at flere typer ender hekker og har dammen som oppvekststed. Området har rik flora og fauna med tilstedeværelse av en rekke ulike karplanter og sopp, og er et viktig tilholdssted for amfibier.

Både Statsforvalteren og fylkeskommunen mener at fjerning av demningen er positivt for vassdraget, og at tiltaket vil bidra til at det opprinnelige økosystemet og artssammensetningen med tiden gjenopprettes. De legger stor vekt på istandsetting av området, at det er svært viktig med en naturlig utforming, og at det legges til rette for revegetering med stedegen kantvegetasjon. Alt av betong bør fjernes, og det samme bør kantete stein som kan skade fisk. I forbindelse med fjerning av masser, påpeker høringspartene at avbøtende tiltak må iverksettes for å hindre tilslamming nedover i vassdraget. Slam/partikkeltransport er svært uheldig for både elvemusling og gytegroper for fisk, og kan tette grusområder hvor fiskerogn og plommeseekkyngel ligger gjemt.

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

Innlandet fylkeskommune mener at potensielt tilslammende aktiviteter bør gjennomføres i perioden 15. juni – 15. september for å gjøre minst mulig skade for arter nedover i vassdraget. Statsforvalteren opplyser også om potensialet av forurensede masser i magasinet, at dette må undersøkes, og at det er svært uheldig om høye verdier av tungmetaller transporteres nedover. For små organismer og fisk kan høye verdier av for eksempel kobber være akutt giftig, og enkelte arter er meget sensitive for kjemiske endringer.

NVE mener at dammen slik den står i dag fungerer som et vandringshinder for fisk, og ørreten vil få betraktelig lenger gytestrekning tilgjengelig om planene gjennomføres. Vi ser at bever vil berøres direkte ved at vannstanden senkes. Beveren er vanligvis veldig stasjonær, men kan bygge ny bolig eller flytte om forholdene endres. I søknaden har tiltakshaver oppført terskler som avbøtende tiltak for fisk, og for å sikre vann i bekkeløpet til enhver tid. NVE mener at tilrettelegging av terskler, og kulper, kan bidra til å ivareta naturmiljøet i og ved dammen. Kulper kan tilrettelegges med gytegrus, og sammen med terskler vil vannspeil opprettholdes. Dermed kan området fremdeles fungere som et viktig område for andefugler, samtidig som forholdene for bever bevares i noen grad. Fylkeskommunen påpeker også at det er viktig med sikring av fiskevandring, og er enig i at terskler er tiltak som avbøter på dette. De påpeker i den forbindelse at det er viktig at tersklene tilpasses vassdraget slik at de ikke utformes til nye vandringshindre i Veltmanåa. Vi er enig med Statsforvalteren og fylkeskommunen i at revegetering med stedegen kantvegetasjon er viktig, da dette gir skjul for tilhørende fugler, insekter, amfibier og fisk. Dette vil bidra til å styrke økosystemet rundt den restaurerte bekken.

NVE er videre enig med høringsinstanser i at avbøtende tiltak for slamhåndtering er nødvendig. Massene må trolig fjernes, og løsninger for dette kan planlegges i samråd med Statsforvalteren.

Vurdering etter naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot relevantebestemmelser i naturmangfoldloven. I NVEs vurdering av søknaden om nedlegging av dam Veltmanåa legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart den 22.10.2025. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jf. naturmangfoldloven § 8.

Det er elvemusling (VU) i vassdraget. Ørret er vertsfisk for denne. Nedlegging av dam Veltmanåa vil etter NVEs vurdering ikke være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4 eller forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 gitt at området istandsettes med terskler, kulper og stedegen vegetasjon som ivaretar naturmiljøet som har etablert seg i og rundt dammen.

NVE kan ikke se at det planlagte tiltaket vil øke den samlede belastning på økosystemet i området, jamfør naturmangfoldloven § 10. Etter NVEs vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet, og NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke får avgjørende betydning for konsesjonsspørsmålet.

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

Avbøtende tiltak og krav i anleggsperioden vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Landskap, friluftsliv og brukerinteresser

Dam Veltmanåa, eller Badedammen, har i snart 70 år hatt stor verdi for befolkningen på Raufoss. I høringsuttalelsen levert på vegne av beboere i nærområdet beskrives et rekreasjonsområde som med tiden er tilrettelagt med stupetårn, badehus for omkledding og med et inngjerdet område med grunt vann for de minste. Anlegget er eneste alternativ for friluftsbad på Raufoss som er tilgjengelig uten bruk av motorisert kjøretøy. Dammen brukes også som fiskedam og til skøyting. På grunn av sitt rike dyre- og planteliv, benytter barneskolen området i undervisningssammenheng. Vannspeilet er et sentralt landskapselement, hvor det er tilrettelagt turstier langs vannspeilet, og det er etablert broer over demningen. Det verdifulle plenområdet på østsiden åpner for lek og aktivitet, og gir samtidig fri utsikt fra boligområdet ned mot dammen.

Kommunen mener området fremdeles vil fungere som en grønn lunge i boligområdet, og at området kun vil miste rekreasjonsverdi for de som ønsker å bade. De skriver i søknaden at de vil fjerne hele anlegget og forsøke på best mulig måte å tilbakeføre området til forholdene slik de var før anlegget ble bygget. Kommunen nevner at terskler i bekkeløpet kan være avbøtende tiltak som sikrer vann i bekkeløpet for de som ønsker å benytte seg av området. Fylkeskommunen mener at gangveien som i dag går over overløpskonstruksjonene på demningen bør videreføres, og foreslår at en ny bro bør være et avbøtende tiltak.

Dam Veltmanåa ble etablert i et skogkledd område og lå i utkanten av Raufoss på 1950-tallet. Med tiden har kommunen tilrettelagt for boligutvikling og offentlige tjenester rundt dammen og har gitt den berørte strekningen av Veltmanåa en verdi som rekreasjonsområde. NVE ser at nedlegging av dammen vil være svært negativt for de som bruker dammen til bading, og at det ikke er mulig å ivareta akkurat denne funksjonen på en god måte. Utover dette mener NVE at de er mulig å ivareta noe av rekreasjonsverdien som har blitt bygget opp rundt dammen, og mener blant annet at terskler og bro er gode avbøtende tiltak.

Vannforskriften

Ny aktivitet eller nye inngrep skal vurderes etter vannforskriften § 12. Nedlegging etter vannressursloven §§ 8 og 41 medfører et nytt inngrep, men fjerner samtidig en eksisterende påvirkning. Nedleggingen vil berøre vannforekomst 002-2670-R Veltmanåa som er registrert med moderat økologisk tilstand og kjemisk god tilstand. De viktigste påvirkningene i dag er ifølge vannnett fremmede arter og utslipp fra separate avløpsanlegg. Det er oppført tiltak som skal bidra til at vannforekomsten når målet om god økologisk tilstand, blant annet informasjon om hvordan en hindrer spredning av fremmede plantearter, og påkobling av spredte avløpsanlegg til kommunalt nett. Veltmanåa/Tolleruddammen er i tillegg oppgitt som "Beskyttet område type – badevann" (PA4709) i vann-nett.

Det planlagte inngrepet forventes ikke å forringe dagens tilstand vesentlig eller hindre at miljømålet nås i noen av de berørte vannforekomstene. Nedleggingen av vassdragsanlegget vil fjerne en hindring som i dag utgjør en vesentlig påvirkning på Veltmanåa og ferskvannsökologien i vassdraget. Ved naturlig revegetasjon og tilrettelegging i det nedtappede magasinet, vil

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

opprinnelig økosystem og artssammensetning gjenopprettes over tid. Vannforskriften § 12 kommer derfor ikke til anvendelse i denne saken.

Vannkvalitet

Veltmanåa er i Vann-Nett oppført med moderat økologisk tilstand og god kjemisk tilstand. Den gode kjemiske tilstanden begrunnes av svært gode nitrogen- og fosforforhold, lavt innhold av bly, nikkel og kadmium, mens det er høye verdier av krom, kobber og sink. Hvor de kjemiske testene er utført er uvisst. Bekken renner igjennom NAMMO sitt våpentestområde, samt et skytefelt for rifler som også har leirduebane. Både Statsforvalteren og fylkeskommunen påpeker at bunnsedimentene i magasinet må undersøkes, og problematikken er også beskrevet i søknaden. Når resultatene fra undersøkelsene er klare, må det tas stilling til om bunnsedimentet eventuelt må fjernes. Dette skal i tilfelle behandles etter forurensningsloven av Statsforvalteren i Innlandet.

Deponi

Masser som skal fraktes bort er planlagt levert i Hunndalen eller til Veidekke sitt pukkverk i Åndalen. Detaljert bruk og deponering av masser vil bli fastsatt etter prøvetaking så snart vannstanden er på et nivå som tillater at slike prøver blir foretatt. Tiltakshaver opplyser i søknaden om at dersom massene blir godkjent for gjenbruk, er det et stort område ved magasinet som kan benyttes til lagring av masser, eller at massene mellomlagres midlertidig i det nedtappede bassenget.

Dersom massene godkjennes for gjenbruk med tanke på forurensning, kan NVE tillate at masser av stein gjenbrukes i restaureringsarbeidet. Alt av betong skal fjernes, og kantete stein som kan skade fisk skal ikke legges i tilknytning til vann. Det tillates ikke lagring av masser på østsiden av dammen. Endelig plan for bruk og deponi av masser kan godkjennes av NVEs miljøtilsyn før de flyttes.

Kulturminner

Området er befart av Oldsaksamlingen og det ble ikke påvist fredede kulturminner ved dammen. Dammen i seg selv har en viss lokal kulturminneverdi i sammenheng med Raufoss ammunisjonsfabrikker og fabrikkens tilknytning til lokalsamfunnet, og fylkeskommunen informerer om at de vesentligste kulturminneverdiene er ivaretatt gjennom reguleringsplanen Raufoss Industripark PlanID 0529118. Kulturarvenheten i Innlandet vil derfor ikke motsette seg nedlegging av damanlegget Veltmanåa. Fylkeskommunen vil imidlertid anbefale at damanlegget og særlig demningskonstruksjonene dokumenteres godt gjennom oppmåling, beskrivelser og fotodokumentasjon før rivning, og nevner også at det hadde vært positivt med et skilt eller oppslagstavle, for eksempel ved broa, med informasjon og bilder som forteller om historien bak anlegget.

NVE er enig med fylkeskommunens anbefaling om oppslagstavle, samt dokumentasjon av dammen før og under riving. Vi minner om at dersom automatisk fredede kulturminner skulle dukke opp i forbindelse med rivningen, skal arbeidet stanses og fylkeskommunen skal kontaktes. Personell som utfører arbeidet i tiltaksområdet, må informeres om dette.

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

Revegetering

Statsforvalteren i Innlandet og Innlandet fylkeskommune legger begge vekt på istandsettelsen av området etter rivning av dammen. Statsforvalteren påpeker at området må ryddes, terrenget må arronderes mest mulig naturlig, og det må legges vekt på å revegetere området med naturlig vegetasjon. Fylkeskommunen mener at det er svært viktig med en naturlig utforming, der opprinnelig elveløp og landskapstrekk forsøkes gjenopprettet, og at det legges til rette for revegetering med stedegen kantvegetasjon.

I søknaden opplyser tiltakshaver at de ønsker at området skal revegeteres til sin opprinnelige tilstand, og at området og damstedet skal arronderes slik at det glir naturlig inn i omkringliggende terreng.

NVE er enig i at området må revegeteres med stedegne arter. Dette vil sannsynligvis skje relativt raskt og av seg selv fra nærliggende områder. Det bør undersøkes om det er mulig å ta vare på kantvegetasjonen som er etablert i dag, og plante dette ved nytt elveløp når dette er på plass.

Naturfare

Området er relativt flatt, det er et tynt dekke med løsmasser over fast fjell, og det er ikke skredfarlig terreng. Tiltakshaver opplyser om at det ikke har vært gjentagende flommer som er kjent.

Terskler med godt utformede overløp og kulper vil gi bekken økt kapasitet til å håndtere større mengder nedbør og hindre uttørring av bekken.

Samfunnsmessige fordeler

En nedlegging av dammen fører til at området med tid fremstår mindre berørt, man fjerner et vandringshinder for fisk og faren for dambrudd fjernes.

NVEs oppsummering

Vestre Toten kommune søker om å fjerne dam Veltmanåa. Dammen ble bygget i 1955 med funksjon som reserveslukkevann for Raufoss ammunisjonsfabrikker, men eies i dag av kommunen. Demningen tilfredsstiller ikke dagens krav i damsikkerhetsforskriften og må rehabiliteres om den skal bli stående. Dersom dameier ikke vil holde anlegget vedlike, skal det fjernes og vassdraget skal så langt det lar seg gjøre tilbakeføres til forholdene slik de var før bygging, jf. vannressursloven § 41. Dammen har ingen funksjon for kommunen, og de søker NVE om tillatelse til å fjerne anlegget.

Søknaden ble sendt ut på bred offentlig høring, og ingen har meldt interesse for å overta ansvaret. I dag står damanlegget som et vandringshinder for fisk i Veltmanåa, og fjerning av anlegget vil åpne for betraktelig lenger gytestrekning for ørret. Det er også elvemusling nedstrøms anlegget. I løpet av 70 år har det utviklet seg et rikt dyre- og planteliv ved dammen, hvor bever, amfibier, ender og en rekke fuglearter har tilholdssted. Dam Veltmanåa og området rundt er i tillegg et attraktivt landskapselement og rekreasjonsområde for lokalbefolkningen, og brukes til lek, bading, skøyting, i undervisning, og det er etablert turstier langs dammen. NVE vurderer at nedleggingen av dammen vil medføre negative konsekvenser for de som bruker området til rekreasjon generelt og bading spesielt. Vilkår om terskler, kulper og gangbro vil avbøte noe på dette. For naturmiljøet

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

vil tiltaket på sikt være positivt, såfremt området istandsettes på riktig måte, og NVE stiller vilkår til avbøtende tiltak som skal bidra til å bevare økosystemet.

NVEs konklusjon

Det følger av § 41 i vannressursloven at det skal gis tillatelse til nedlegging dersom det ikke er særlige grunner som taler imot. NVE kan ikke se at det foreligger særlige grunner, og gir Vestre Toten kommune tillatelse etter vannressursloven § 8 med henvisning til § 41 til nedlegging av dam Veltmanåa. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Det er ingen som har meldt interesse for å ta over dam Veltmanåa. NVE minner om at andre fremdeles kan overta ansvaret for rehabilitering, drift og vedlikehold av anlegget. En ev. overdragelse må meldes NVE senest 15 dager fra en avtale er underskrevet, jf. § 2-9 i damsikkerhetsforskriften.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Konsesjonsvilkår for nedlegging av dam Veltmanåa

Vilkårene som er beskrevet under gjelder frem til arbeidene er fullført. Konsesjonær skal opplyse NVEs damtilsyn når vassdragsanlegget er nedlagt, jf. damsikkerhetsforskriften § 8-1. Konsesjonær skal sende NVE en sluttrapport med daterte bilder av tiltaksområdet før og etter nedleggingen.

Konsesjonærs ansvar ved nedlegging

Konsesjonæren plikter å påse at konsesjonæren selv, kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og driften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Konsesjonen omfatter nedlegging av dam Veltmanåa, og alle nødvendige inngrep som følge av nedleggingen.

Fremdriftsplan for nedleggingen må sendes NVE innen tre måneder fra dette vedtakets dato.

Det skal videre utarbeides en detaljplan for miljø og landskap. Planen skal inneholde avbøtende tiltak av hensyn til landskap, rekreasjon, biologisk mangfold, jf. tabell under. Planen skal sendes til NVEs miljøtilsyn og godkjennes før arbeidet settes i gang.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Nedleggingen skal gjennomføres med minst mulig inngrep og det skal tilrettelegges for naturlig revegetering.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse av nedlegging som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest to år etter endt nedlegging.

NVENorges vassdrags-
og energidirektorat

Nedenstående tabell angir rammene som ligger til grunn for konsesjonen. NVE presiserer at alle føringer og krav som er nevnt i dokumentet gjelder.

NVE har gitt konsesjon på følgende forutsetninger:

Nedlegging av dam Veltmanåa og restaurering av Veltmanåa

Dam	Hele damanlegget skal fjernes.
Vannføring i Veltmanåa	Det må sikres kontinuerlig vannslipp forbi tiltaksområdet under hele anleggsperioden.
Vannføringsendringer	Vannstanden i dam Veltmanåa skal senkes med så lav hastighet at det ikke medfører urimelige skader og ulemper for naturmiljøet, herunder sedimenttilførsel, erosjon og ev. stranding av fisk. Ev. strandet fisk må slippes ut i vassdraget.
Slamhåndtering	Håndtering av sedimenter og slam planlegges i samråd med Statsforvalteren.
Forurensning	Bunnsedimentene i dammen skal prøvetas og undersøkes med hensyn til forurensning. Resultatene skal sendes til Statsforvalteren i Innlandet som skal vurdere om tiltaket må behandles etter forurensningsloven. Forurensede masser skal fjernes og leveres til godkjent mottak.
Vei	En gangvei fra sørøst og inn mot demningen kan opprustes i forbindelse med nedleggelsen slik at anleggsmaskiner kan komme til. Traséen må planlegges slik at en unngår å skade tresortene ask og alm, hvis de finnes i området. Veien skal tilbakeføres til sti/gangvei når arbeidet er ferdig.
Lagring av masser	Det skal ikke lagres masser på østsiden av dammen. Dersom det er nødvendig å mellomlagre masser på vestsiden, skal området i forkant undersøkes med tanke på tresortene ask og alm, slik at disse ikke forringes. Dersom det er reder/boliger for dyr, skal også disse unngås. Det tillates at masser kan mellomlagres i det tømte magasinet før istandsettelse for revegetering.
Gjenbruk av masser	Alt av betong skal fjernes og leveres til godkjent mottak. Tiltakshaver foreslår Hunndalen eller Veidekke pukkverk i Åndalen. Kantete stein som kan skade fisk skal ikke gjenbrukes på stedet i kontakt med vann, og skal fjernes. Dersom massene godkjennes i forhold til forurensning, kan de nyttes til utforming av det nye elveløpet.
Terskler og kulper	I forbindelse med restaureringen skal det etableres terskler og kulper. Det skal tilrettelegges med gytegrus. Planer for restaurering av bekkeløpet og kantvegetasjon skal utformes av

NVENorges vassdrags-
og energidirektorat

	kompetent fagpersonell. Planene skal leveres til NVEs miljøtilsyn i forbindelse med detaljplan og godkjennes før oppstart.
Revegetering	Plan for tilrettelegging for revegetering skal inkluderes i detaljplan. Revegetering skal fortrinnsvis skje naturlig og med stedegne arter. Det skal forsøkes å ta vare på topplag/kantvegetasjon og flytte dette til kanten av nytt bekkeløp.
Gangvei over Veltmanåa	Det skal etableres en bro over Veltmanåa som skal erstatte dagens gangvei over demningen. Broen skal etableres omtrent på samme sted som demningen, men kan flyttes noe oppstrøms eller nedstrøms så lenge turstien forlenges til ny bro.
Skilt/opplysningstavle	Det skal settes opp en opplysningstavle eller skilt som forteller om historien bak dam Veltmanåa. Tavlen/skiltet skal inneholde bilder som viser hvordan dammen så ut.
Annet	Anleggsarbeidet må planlegges og utføres på en måte slik at det er minst mulig til hinder for bruk av området. Det må informeres om nedleggingen og anleggsperioden med skilt ved dam Veltmanåa, samt publiseres på kommunens nettside. Det er en fordel om nedleggelsen blir kunngjort i lokalavisen før arbeidene starter.

Automatisk fredede kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredede kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredede kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

Ferdsele m.v.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgiftene blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Eventuelle midlertidige anleggsveier skal beskrives i de detaljerte planene for nedleggelsen.

Veier som skal benyttes som anleggsveier skal fjernes etter endt rivning, området skal tilbakeføres og det skal tilrettelegges for naturlig revegetering.

NVE

Norges vassdrags-
og energidirektorat

Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om ev. navne- og/eller adresseendringer inntil anlegget er godkjent lagt ned.

Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Energidepartementet.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettsstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c. Vassdragsmyndigheten kan helt eller delvis inndra utbytte fra overtredelse, jf. vannressursloven § 60b.

Forholdet til plan- og bygningsloven

Forskrift om byggesak (byggesaksforskriften) gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Forholdet til forurensningsloven

Det må søkes Statsforvalteren om nødvendig avklaring etter forurensningsloven i anleggs- og driftsfasen. NVE har ikke myndighet til å gi vilkår etter forurensningsloven.